

**НАЦИОНАЛНА СПОРТНА АКАДЕМИЯ
„ВАСИЛ ЛЕВСКИ”**

КАТЕДРА ТЕОРИЯ НА СПОРТА

МАРИЯ АЛЕКСАНДРОВА ПОПОВА-ХРИСТОВА

**РАЗВИТИЕ НА МОДЕЛА НА
ДВОЙНАТА КАРИЕРА НА
СПОРТИСТИ**

АВТОРЕФЕРАТ

За присъждане на образователна и научна степен „доктор”
в област на висшето образование 7. Здравеопазване и
спорт, професионално направление 7.6. Спорт, Теория и
методология на спортната наука.

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:

проф. Даниела Дашева, ДН

РЕЦЕНЗЕНТИ:

проф. Свилен Нейков, ДН

проф. Юлия Мутафова – Заберска, доктор

София, 2018 г.

Дисертационният труд съдържа текст в обем от 164 стандартни страници, илюстрирани с 26 нагледни материали (22 графики и 4 фигури). Библиографската справка включва 183 проучени и анализирани книги, дисертации и научни публикации, от които на кирилица 21, на латиница 69 и 93 интернет страници.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от разширен състав на научния колегиум на катедра “Теория на спорта” при Тренъорски факултет.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 29.05.2018 г. в зала А3 на НСА “Васил Левски” - Студентски град, София, на заседание на научното жури.

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	стр. 4
ХИПОТЕЗИ	стр. 6
ГЛАВА II: ЦЕЛ, ЗАДАЧИ, МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	стр. 7
ЦЕЛ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	стр. 7
ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	стр. 7
МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	стр. 8
ГЛАВА III: АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ	стр. 13
ИЗВОДИ	стр. 44
ПРЕПОРЪКИ	стр. 45
ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	стр. 47
НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	стр. 48
УЧАСТИЕ В НАУЧНИ ПРОЯВИ ВЪВ ВРЪЗКА С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	стр. 48

УВОД

Под понятието „двойна кариера“ следва да се разбира, че даден спортист е в състояние да съчетава спортната си кариера с образование и/или работа без прекомерни лични усилия, по гъвкав начин, посредством висококачествено обучение с цел да защити своите морални, здравни, образователни и професионални интереси, без да застрашава постигането, на която и да е от тези цели, с особен акцент върху продължаващото формално образование на младите спортисти.

На 20 май 2011 г. Съветът на Европейския съюз [1] за спорта приема работен план за периода 2011—2014 г., в който се изтъква ролята на образованието, обучението и квалификациите в сферата на спорта, и създава експертна група „Образование и обучение в спорта“ с цел изготвяне на предложение за европейски насоки относно двойната кариера.

Насърчаването на двойната кариера на спортистите допринася за постигането на няколко цели на стратегията „Европа 2020 (предотвратяване на преждевременното напускане на училище, по-голям брой завършващи висше образование, по-голяма пригодност за заетост) и повишава ефективността на политиките в областта на спорта, като задържа повече спортисти в системата на спорта.

Във връзка с това Държавите-Членки на ЕС [2], спортните организации и заинтересуваните страни, в рамките на своята компетентност и сфери на отговорност, при спазване на автономността на спортните организации се приканват към следното:

- Въз основа на принципите, които се съдържат в насоките на ЕС относно двойната кариера на спортистите, да разработят рамка на политиката и/или национални насоки относно двойната кариера с участието на ключови заинтересовани страни, напр. министерствата на спорта, здравеопазването, образованието, заетостта, отбраната, младежта, вътрешните работи, финансите и др.;
- Да насърчават сътрудничеството и споразуменията между всички заинтересовани страни в областта на развитието и осъществяването на двойна кариера;

- Да поощряват между секторното сътрудничество и да подкрепят новаторски мерки и научни изследвания, насочени към установяване и разрешаване на проблемите, пред които са изправени спортистите в системата на образованието и на работното си място;
- Да стимулират обмена на добри практики и опит относно двойната кариера между държавите-членки на местно, регионално и национално равнище;
- Да предприемат необходимите мерки в подкрепа на двойната кариера, когато такива съществуват, да се прилагат по еднакъв начин за мъжете и жените спортисти, като се отчитат специфичните потребности на спортистите с увреждания;
- Да насърчават спортните организации и учебните заведения да гарантират, че само подходящо квалифицирани или обучени служители работят в подкрепа на спортистите, предприемащи двойна кариера, или ги подпомагат доброволно;
- Да поощряват използването на стандарти за качество в спортните академии и тренировъчните центрове на високо равнище, например по отношение на служителите, отговарящи за двойната кариера на спортистите, механизмите за безопасност и сигурност, както и прозрачността относно правата на спортистите;
- По отношение на образованието за спортисти: — да създадат адаптирани пътища за развитие в условията на съответни рамки на политиката и/или правни рамки, за да могат спортистите да съчетават спортната си дейност с образованието, по възможност в мрежи от учебни заведения. В това отношение полезни могат да бъдат адаптираните академични цикли, индивидуалните курсове на обучение, дистанционното и електронното обучение, допълнителното индивидуално наставничество и гъвкавостта във връзка с изпитните сесии;
- По отношение на работата за спортисти: — да подкрепят специални събития (семинари, конференции, работни срещи, прояви с цел създаване на контакти, трудови борси) за спортисти, на които да се подчертава значението на двойната кариера и да им се предоставя информация за наличните услуги и подкрепа за намиране на работа.

ХИПОТЕЗИ

На база проучените литературни източници, можем да изведем редица добри практики за подобрене модела на двойна кариера в България.

В различните европейски страни, специалистите, ангажирани с разглеждания проблем прилагат различни по своята същност, но с подобна степен на ефективност успешни дейности по отношение подпомагане на двойната кариера на спортисти.

Изведохме работни хипотези в следните направления:

По отношение съчетаването на тренировъчната дейност и образованието на училищно и университетско ниво, предпочитани форми за улеснение на спортистите биха били тези форми, базирани на гъвкав график, в сравнение с форми – за самостоятелна подготовка.

Допускаме, че ще има съществена разлика в мнението на анкетирания представител от НСА „Васил Левски“ и това на представителите на РУ „Ангел Кънчев по отношение на възможностите за подобрене на двойната кариера в България.“

Допускаме, че ще има съществена разлика по отношение на възможностите за подобрене на двойната кариера в България между мнението на студенти и преподаватели, представители на НСА „Васил Левски“ и РУ „Ангел Кънчев“

По отношение на възможностите за подобрене на двойната кариера в България, допускаме също, че ще има съществена разлика между вижданията на преподавателите, представители на НСА „Васил Левски“ и РУ „Ангел Кънчев“ и директори на български училища, като представители на средното образование в България.

ГЛАВА II: ЦЕЛ, ЗАДАЧИ, МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

ЦЕЛ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Целта на изследването е да се разкрият възможностите за подобрене модела на двойната кариера на спортисти в България чрез образование на базата на примери за дорби практики от развити европейски страни, българския опит от близкото минало и проучване на настоящите механизми за подкрепа.

ЗАДАЧИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

1. Контент анализ на литературни източници, свързани с двойната кариера на спортистите, в политиките и стратегиите на Европейския съюз;
2. Да се приоритизират ползите от двойна кариера чрез образование и възможностите за подкрепа, според студенти, преподаватели, директори на български училища; както и да се определи отношението им към дистанционното обучение като възможност за подкрепа на двойната кариера на спортисти;
3. Да се установи степента на значимост на различните трудности на студенти-спортисти при съчетаване на тренировъчна дейност и образование и да се разкрият причините за прекратяване на спортна им дейност;
4. Да се установи информираността на представители на малки и средни предприятия в България относно процеси и дейности, свързани с двойната кариера на спортисти.
5. Проучване на практически опит от реализирана успешна двойна кариера на български спортисти;

6. Да се обосноват основните приоритети за подобряване модела на двойна кариера при спортисти в България и да се дадат препоръки за подобрене моделана двойна кариера.

МЕТОДИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Обект на изследването

Обект на изследването са добри практики и насоки за подпомагане подобренieto на модела на двойната кариера на спортисти, приложими за България.

Предмет на изследването са:

- ☐ основни ползи от успешна двойна кариера на спортисти;
- ☐ Възможности за подкрепа на двойната кариера и нагласи и отношение на ангажирани с проблема лица, във връзка с дистанционното обучение
- ☐ Трудности при съчетаване на тренировъчната дейност и образованието и причини за прекратяване на спортна дейност;
- ☐ Информираност, сред представители на малкия и среден бизнес относно двойната кариера при спортисти;
- ☐ Практически насоки за успешна двойна кариера.

Характеристика на изследваните лица

- ☐ 77 студента от НСА „Васил Левски“;
- ☐ 91 студента от Русенски университет „Ангел Кънчев“;
- ☐ 44 преподаватели от НСА „Васил Левски“;
- ☐ 14 преподаватели от Русенски университет „Ангел Кънчев“;
- ☐ 87 директора на български училища;
- ☐ 570 работодатели в България;

- ☐ 7 елитни спортиста.

Методи на изследването

За реализиране на поставената цел и задачи на изследването е приложена комплексна методика, която включва:

1. Анализ на методична литература

За изясняване на изследвания проблем са проучени и анализирани книги, дисертации и научни публикации, от които на кирилица 21, на латиница 69 и 93 интернет страници.

2. Анкетен метод

Изборът на методът на анкетното проучване в настоящия докторски труд се основава на следните свойства на анкетата като научно изследователски метод: чрез анкетиране може да се събере богата информация за изследваното явление или лице. Изследванията се използват и при решаване на хипотетични въпроси. Разработени са 4 оригинални анкетни карти на базата на литературното проучване и собствени наблюдения:

1. Анкетна карта, насочена към студенти, състояща се от дванадесет затворени и един отворен въпрос. Целта на настоящата анкета е да се разкрият някои от особеностите на съчетаването на спортната кариера и образованието по отношение на трудности и възможности за подкрепа на двойната кариера на спортистите; както и трудностите при съчетаването на двете дейности и възможностите за облекчаването им. (Приложение 1).

2. Анкетна карта, насочена към преподаватели, състояща се от седем затворени и един отворен въпрос. Целта на настоящата анкета е да се изследва готовността и желанието на академичните преподаватели от специализираното в областта на спорта висше учебно заведение НСА „Васил Левски“ за подкрепа на двойната кариера на спортистите, както и тази на преподаватели от неспециализирани в областта на спорта висше учебно заведение Русенски университет „Ангел Кънчев“. (Приложение 2).

3. Анкетна карта, насочена към директори на училища, състояща се от пет затворени и един отворен въпрос. Целта на настоящата анкета е да се разкрият някои от особеностите на съчетаването на спортната кариера и образованието по отношение на трудности и възможности за подкрепа на двойната кариера на спортистите от гледна точка на представителите на сферата на средното образование. С настоящата анкета изследваме и мнението на директорите, относно възможността за подобрене на съчетаването на спортната кариера на спортистите и тяхното образование още от ранна училищна възраст. (Приложение 3). Анкетното проучване е направено, чрез имейл маркетинг.

4. Анкетна карта, насочена към работодатели, състояща се от четири затворени и един отворен въпрос. Целта на настоящата анкета е да се установи познаваемостта на термина „двойна кариера“, проблематиката, свързана с двойната кариера при спортисти сред представители на работодателите в България, както и възможностите за финансиране, свързани с двойната кариера, готовността и желанието им за подпомагане развитието на двойната кариера на спортисти. (Приложение 4). Анкетното проучване е направено, чрез имейл маркетинг.

Въпросите, включени в анкетните карти, са предварително обмислени, подредени в определена система и са насочени директно към целта на изследването. Задават се в интерогативна форма. Всяка анкета от своя страна съдържа: уводна (паспортна) част, в която се фиксират общи сведения за лицето; същинска част - в която са заложили основните въпроси, свързани с изучаваното явление или обект, и заключителна част. В нея могат да се включат и препоръки от лицето във връзка с изследваните въпроси. След първичната обработка на анкетите, а именно разглеждането на всеки отговор поотделно данните се анализират.

3. Интервю

За изследване мнението на елитни спортисти, по въпроси, свързани с успешната им двойна кариера, използваме научния метод - изследователско интервю.

Изборът ни на метод се дължи на преимущества, с които разполага изследователското интервю, а именно фактът, че то е особен вид

комуникация, която може да се определи като „обърната“, защото при нея източникът остава до голяма степен пасивен при общуването. Изследователското интервю е и също така „предизвикана комуникация“, защото интервюиращият е активна страна в диалога и предизвиква разговора, но участва в него предимно като слушател като по този начин се създава предпоставка за изчерпателна и целенасочено събрана информация, по изследваната материя.

Изследвани са елитни спортиста, с олимпийски постижения, с доказано успешна двойна кариера. При провеждане на интервюто на всички участващи са зададени седем въпроса.

Целта на интервюто е да се разкрие практическият опит на спортистите, отразяващ пътят им като елитни спортисти, адаптационния период на преминаване в друга сфера на дейност, както и трудностите и благоприятните обстоятелства, които ги съпровождат през етапите, през които преминават. (Приложение 5).

4. Статистически методи

□ SWOT анализ

За целите на докторския труд, SWAT-анализът, се прилага за разглеждане на настоящия модел на двойна кариера на спортисти в България.

SWOT-анализът е високо информативен метод, чрез който се разглеждат четири фактора: вътрешна и външна среда, плюсове и минуси.

По отношение на вътрешната среда на модела на двойна кариера посочваме: спортните организации, БОК, спортни федерации и спортните клубове.

За външна среда определяме висшите училища, работодатели, социални партньори, спонсори и публичните власти.

Дефинирани са плюсовете и минусите, както и възможностите и опасностите пред модела на двойна кариера на спортисти в България.

Методът SWOT анализ е адекватен на поставената цел и задачи на настоящата научна разработка, тъй като внимателното разглеждане на

вътрешната и външна среда, е важна част от процеса на стратегическо планиране, което е ключово за разглежданата тематика.

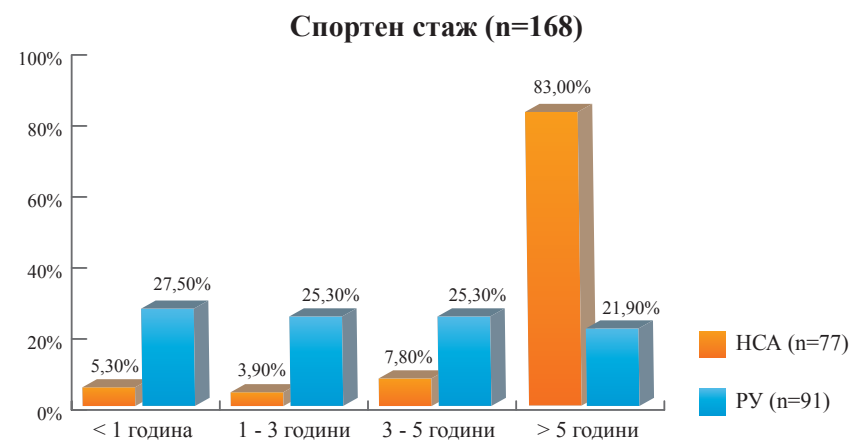
- Сравнителен анализ
- Коефициент на корелация (на Пийрсън)

Получените данни бяха подложени на математико-статистическа обработка чрез специализираните софтуерни продукти Microsoft Excel 2007.

Организацията на изследването, по отношение цялостната разработка на докторския труд протече в 14 етапа.

ГЛАВА III: АНАЛИЗ НА РЕЗУЛТАТИТЕ

Анализ на резултатите от анкетно проучване, относно двойната кариера на спортисти, студенти в Национална Спортна Академия „Васил Левски“ и студенти, които участват активно в СИП по различни видове спорт от Русенски университет „Ангел Кънчев“.

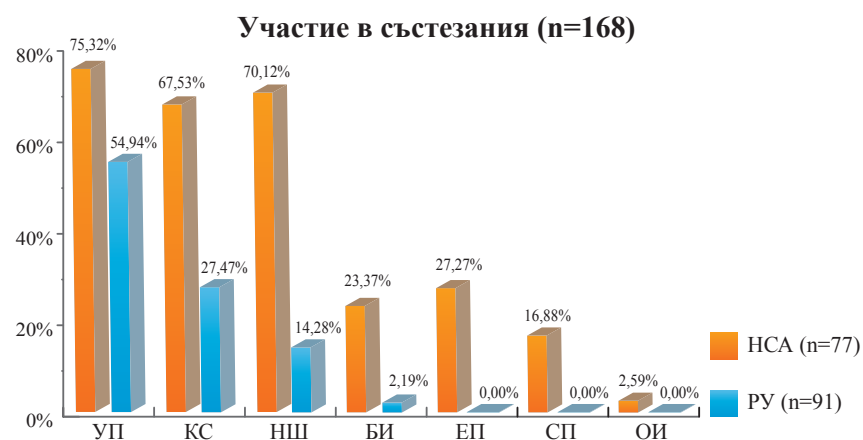
Фиг. 1 Разпределение на анкетираните студенти съобразно спортния им стаж.

На фиг. 1 е представено разпределението на анкетираните студенти спрямо годините им на активна спортно-състезателна дейност. Най-голям процент от анкетираните студенти от НСА „Васил Левски“ са тренирали повече от пет години – 64 студента (83, 12%). Средната продължителност на спортен стаж сред тези 64 студента е 12, 52 год. Значително по-малък брой от анкетираните студенти са с по-малък спортен стаж от 5 години съответно - по-малко от година 4 студента (45,98%), от една до три години 3 студента (3,9%) и от три до пет години 6 студента (7,79%).

Що се отнася до студентите от Русенски университет „Ангел Кънчев“ съотношението е следното: най-голям процент от анкетираните студенти – 27,5% са тренирали под 1 година, което не е изненадващо

предвид факта, че са представители на неспортен университет. 25,3 % от анкетираните студенти в РУ „Ангел Кънчев“ са тренирали между 1 и 3 години. Между 3 и 5 години са тренирали 25, 3% от студентите, а най-малък процент от тях са тренирали над 5 години – 21,9%.

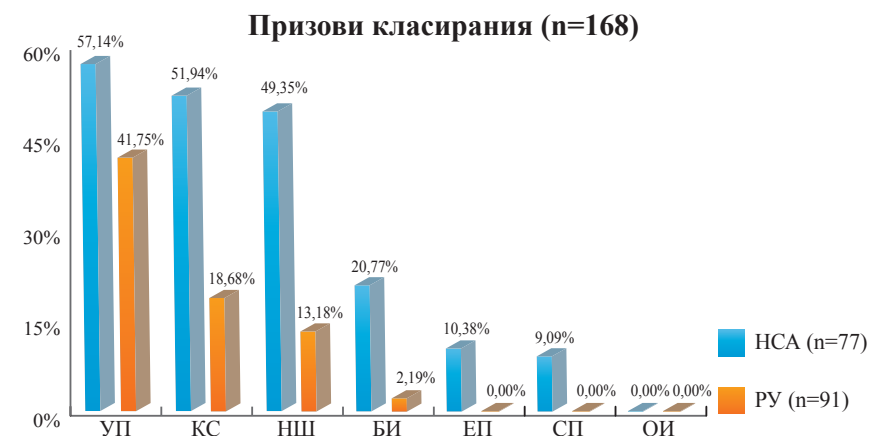
При анкетираните студенти в Русенския университет „Ангел Кънчев“ прави впечатление приблизително еднаквото разпределение на трениралите в различни години, за разлика от анкетираните студенти в НСА „Васил Левски“, при които значително преобладават, съвсем очаквано – 83,9% студентите с над 5 години стаж в тренировъчната дейност.

Фиг. 2 Участия на анкетираните студенти в състезания от различен ранг (УП-училищни първенства; КС-клубни състезания; НШ-национални шампионати; БИ-балкански игри; ЕП-европейски първенства; СП-световни първенства; ОИ-олимпийски игри)

На фигура 2 са показани състезанията в които са участвали анкетираните студенти. Изброените състезания са градиран и естествено, по-високо квалифицираните състезатели наред с участието си в училищни клубни и национални състезания са участвали и в престижните балкански игри, Европейски шампионати, Световни първенства и Олимпийски игри. При анкетираната група от студенти от НСА „Васил Левски“ имаме две участия на Олимпийски игри, тринадесет участия на Световни първенства, 21 участия на Европейски първенства и 18 на Балкански игри.

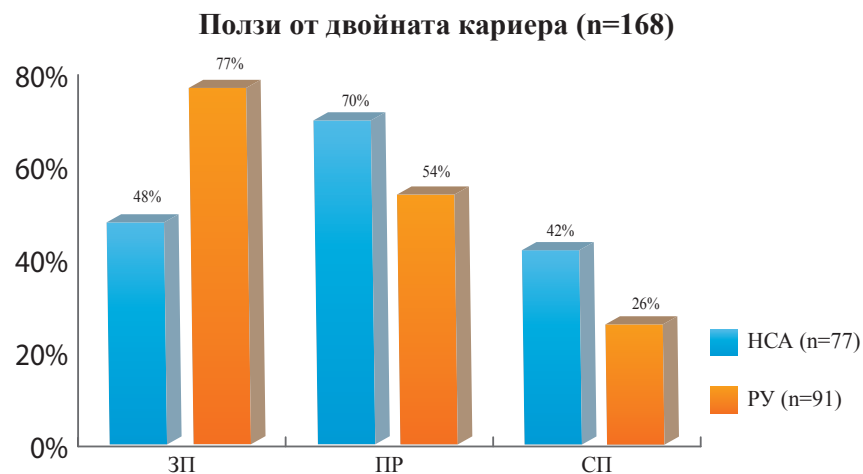
Най-голям процент от тях, а именно 54, 94% са участвали в училищни състезания.

Фиг. 3 Участие на финали на анкетираните студенти в състезания от различен ранг (УП-училищни първенства; КС-клубни състезания; НШ-национални шампионати; БИ-балкански игри; ЕП-европейски първенства; СП-световни първенства; ОИ-олимпийски игри)

От изследваната група от студенти в НСА „Васил Левски“ призовите класирания на Балкански игри са шестнадесет, осем на Европейски игри и седем на Световни шампионати. 43, 68 % (38 състезателя) от анкетираните са финалисти и в национални първенства. Тези данни са доказателство за наличие на високо-разрядни спортисти в изследвания от нас група.

Резултати от анкетно проучване, проведено със студенти от Национална Спортна Академия „Васил Левски“ и студенти, които участват активно в СИП по различни видове от Русенски университет „Ангел Кънчев“

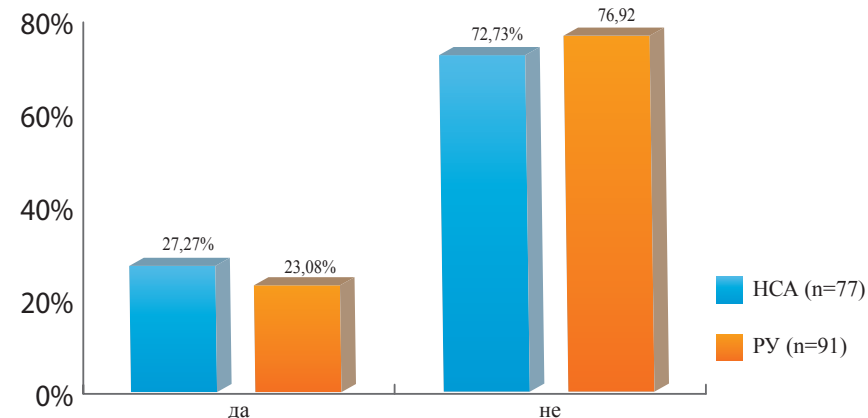

Фиг. 4 Ползи от двойната кариера, според анкетираните студенти (ЗП-здравни ползи; ЛР-личностно развитие; СП-социални ползи)

Преобладаващата част от анкетираните студенти от Русенския университет „Ангел Кънчев“ – 76,92% посочват благоприятните последствия за здравето като най-голяма полза от двойната кариера. Мнението им не е необичайно, предвид факта, че здравето е основен приоритет на всеки човек.

53,84% от тях поставят на второ място ползата за личностното развитие и за най-малък процент от анкетираните студенти от Русенски университет „Ангел Кънчев“, а именно 26,37% социалните ползи от двойната кариера са на първо място.

Подкрепа на дистанционното обучение (n=168)

Фиг. 5 Предпочитания на анкетираните студенти за участие или неучастие в дистанционно обучение.

Противно на очакванията ни по-голямата част от анкетираните не предпочитат – 56 (72, 72%) дистанционната форма на обучение. Причините за този резултат могат да бъдат не доброто познаване на дистанционната форма на обучение, лош минал опит с недобре разработено обучение или друго и заслужават допълнително проучване. Процентите са повече от 100 поради възможността студентите да посочват повече от един отговор.

Таблица 3. Равняване на честотните разпределения „Подкрепа на дистанционното обучение“ на студенти от НСА „Васил Левски“ и студенти от РС „Ангел Кънчев“

Подкрепа на дистанционното обучение	Студенти от НСА		Студенти от РУ		Σ по редове
	Фактическа честота	Теоретична честота	Фактическа честота	Теоретична честота	
Да	21	19,25	21	22,75	42
Не	56	57,75	70	68,25	126
Σ по колони	77		91		168

Почти половината от спортуващите студенти 29 (49,15%), наред с обучението си в НСА „Васил Левски“ са и допълнително работещи. Този факт най-вероятно е свързан с необходимостта им финансово обезпечаване. Ангажирането на студентите със спорт, образование и работа неминуемо затруднява тяхното ежедневие и е обективна причина за непълноценната реализация във високото спортно майсторство и вероятно затруднява пълноценното им участие в образователния процес.

От студентите, които вече са прекратили своята спортно-състезателна дейност (18 студента) половината са работещи, а другата половина са неработещи.

Професии упражнявани от студенти задочна форма на обучение. Най-често треньор – 6 студента от общо 33 студента – 18,18%, в системата на МВР, военнослужещ, куриер, охрана, начален учител, йога инструктор.

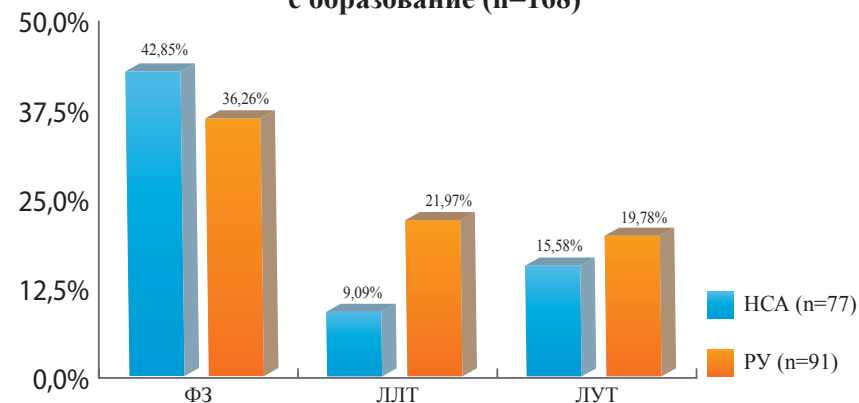
Мнението на анкетираните студенти от Русенски университет „Ангел Кънчев“ не се различава от това на студентите от НСА „Васил Левски“ по отношение на дистанционната форма за обучение.

76,92% от тях не одобряват дистанционната форма на обучение, което е и още по-голям процент, в сравнение със студентите от НСА „Васил Левски“ и само 23,08% са на мнение, че е ефективна.

При тях резултатите показват отношение, което не е така изненадващо за нас, както това на студентите, спортисти, тъй като те нямат затруднения, в процеса на образование, поради допълнителна спортна кариера и не биха искали неоснователно да рискуват качеството си на образование, залагайки на по-нова и неизпитана във времето форма на обучение.

Причините за тези резултати до голяма степен, според нас се покриват и с причините при анкетираните студентите, спортисти от НСА „Васил Левски“.

Трудности при съчетаване на тренировки с образование (n=168)

Фиг. 6 Трудности на анкетираните студенти при съчетаването на спортната практика и образованието.
(ФЗ-Финансови затруднения; ЛЛТ-Липса на лични треньори; ЛУТ-липса за условия за тренировка)

На настоящем спортуващите студенти са зададени въпроси свързани с трудностите им при съчетаването на спорта и образованието и възможностите за улесняването на тяхната двойна кариера.

Най-честите посочени от студентите трудности са свързани с финансово обезпечаване (42, 85%). Значително по-малък брой студенти са посочили трудности свързани с липса на условия за тренировка – 15, 58% и с липса на личен треньор - 9,09%.

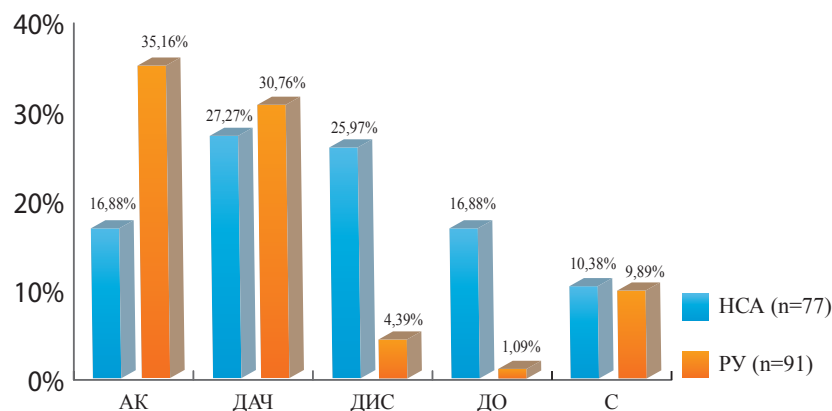
Липсата на условия за тренировки и лични треньори също имат финансов произход и очертават необходимостта от политическа подкрепа за развитието на високото спортно майсторство в България.

Сред анкетираните студенти от Русенския университет „Ангел Кънчев“ също като студентите от НСА „Васил Левски“, най-голям процент посочват финансовите затруднения като най-съществена пречка. По-конкретно, това са 36,26% от анкетираните.

При студентите не спортисти трудностите, свързани с липса на условия за тренировка преобладава като мнение, като 19,78 % от тях са посочили този отговор.

Единственото разминаване, което се очертава във вижданията на студентите от Русенския университет в сравнение със студентите от НСА „Васил Левски“ е мнението им, че липсата на лични треньори е съществен проблем. 21,97% от тях посочват тази пречка, в контраст със студентите от НСА „Васил Левски“, при които едва 9,09% от анкетираните декларират този проблем за съществен.

Възможности за подкрепа на двойната кариера (n=168)

Фиг. 7 Възможности за улесняване на съчетаването на спортната кариера с образованието според анкетираните студенти.

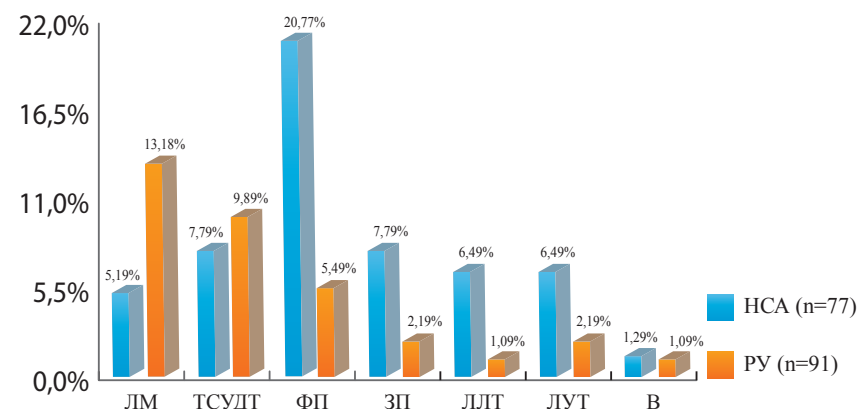
(АК-Академични консултации; ДАЧ-Допълнителни академични часове; ДИС-Допълнителни изпитни сесии; ДО-Дистанционно обучение; С-Само-обучение)

За улесняване на съчетаването на двойната кариера на спортисти, анкетираните от нас студенти от НСА „Васил Левски“ най-често са посочвали необходимостта от организиране на допълнителни академични часове (35, 16%) и допълнителни изпитни сесии (25, 9%). Други предпочитани от студентите опции са академичните консултации (18, 88%) и дистанционното обучение (16, 88%). Най-малко предпочитания начин е възможността за само-подготовка и разработване на реферати (10, 38%).

Процентите са повече от 100 поради възможността студентите да посочват повече от един отговор.

В анкетата е предвидена възможността студентите сами да посочат желаните от тях начини за улесняване на двойната им кариера. Студентите са посочили, че желаят да има по-добро разбиране от страна на преподаватели и ръководители и др. и подсигуряване на възможности за реализация след приключване на състезателна дейност.

Причини за прекратяване на спортна дейност (n=168)

Фиг. 8 Причини за приключване на спортната кариера.

(ЛМ-Липса на мотивация; ТСУДТ- трудности при съчетаване на учебна дейност и тренировки; ФП- финансови проблеми; ЗП-Здравословни проблеми; ЛЛТ-Липса на личен треньор; ЛУТ-Липса на условия за тренировка; В-Възраст)

На студенти, които са понастоящем не спортуващи са зададени въпроси свързани с причините за прекратяването на тяхната спортно-състезателна дейност.

Като причина за напускането на спорта най-често се посочва липсата на финанси (20,77%). Други причини са трудности при съчетаването на спорта и образованието (7,70%), здравословни причини – травми и др. (7,7%), липса на личен треньор (6,49%), липса на условия за тренировка (6,49%), липса на мотивация (5,19%) и възрастови ограничения (1,09%).

Като други причини за отказване от спортна дейност студентите от НСА „Васил Левски“ са посочили липса на съпричастност и липса на свободно време.

Причините за прекратяване на спортна дейност, според анкетираните студенти, от Русенски университет „Ангел Кънчев“ са подобни като разпределение като тези, посочени от студентите от НСА „Васил Левски“. Основните разминавания се явява мнението на анкетираните спортисти, че липсата на мотивация е основен фактор за отказа на спортистите от професионална спортна дейност. 13,18% от тях посочват тази причина. На второ място те поставят трудностите при съчетаване на учебната и тренировъчна дейност, 9,89% от тях дават този отговор на настоящия въпрос.

В обобщение от анкетното проучване, проведено със спортисти, студенти в Национална Спортна Академия „Васил Левски“ и студенти, които участват активно в СИП по различни видове от Русенски университет „Ангел Кънчев“

Спортуващите студенти изпитват трудности при съчетаването на спортната си дейности и образованието си и повечето от тях са свързани с финансови причини.

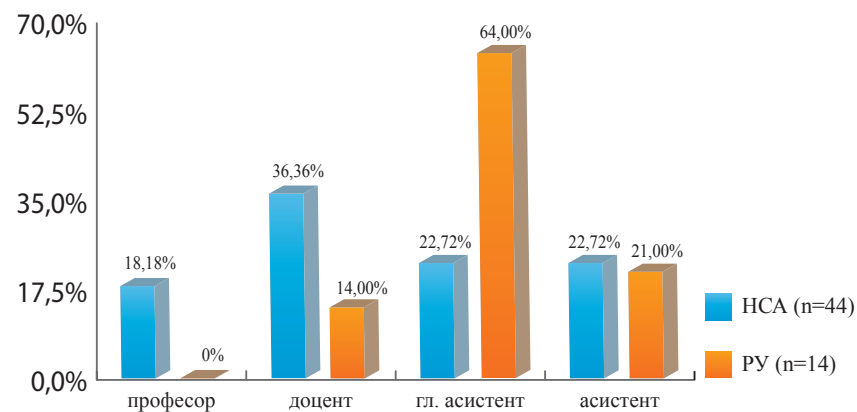
Нуждата от финансово обезпечаване е причина голям процент от анкетираните от нас спортуващи студенти да са и допълнително работещи.

Други необходими мерки са подсигуряване на възможности за академична подкрепа, която да се изразява в регламентирани възможности за допълнителни академични часове и консултации, както и възможности за допълнителни изпитни сесии.

Анализ на резултатите от анкетно проучване, относно отношението на преподаватели от НСА „Васил Левски“ и преподаватели от Русенски университет „Ангел Кънчев“ по отношение двойната кариера на спортисти.

Анкетиран са 44 преподаватели от НСА „Васил Левски“ гр. София, 30 мъже и 14 жени на средна възраст 47, 25 год. и 14 преподавателя от Русенския университет, гр. Русе.

Академична длъжност (n=58)

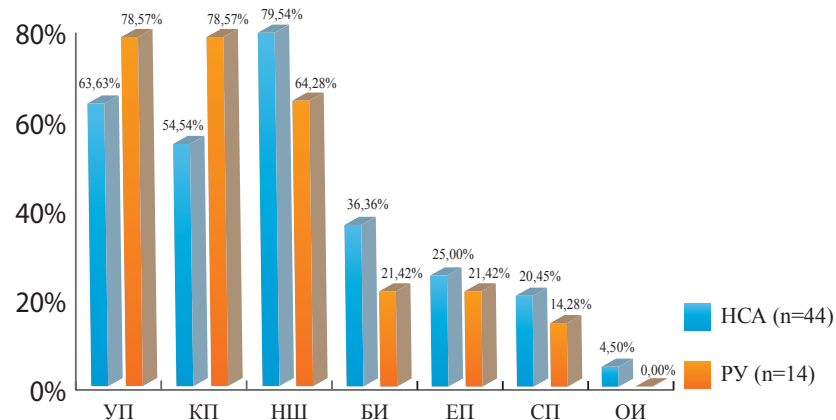

Фиг. 9 Академична длъжност на анкетираните преподаватели от НСА „В. Левски“ и Русенски университет „Ангел Кънчев“.

От НСА „Васил Левски“ в изследването са взели участие 8 професора (18,8%), 16 доцента (36,36%), главни асистенти (22,72%), 10 асистента (22,72%).

Разпределението на взелите участия в анкетата от Русенския университет е следното: няма професори, 2 доцента, 3 главни асистента и 9 асистента.

Участия в състезания (n=58)

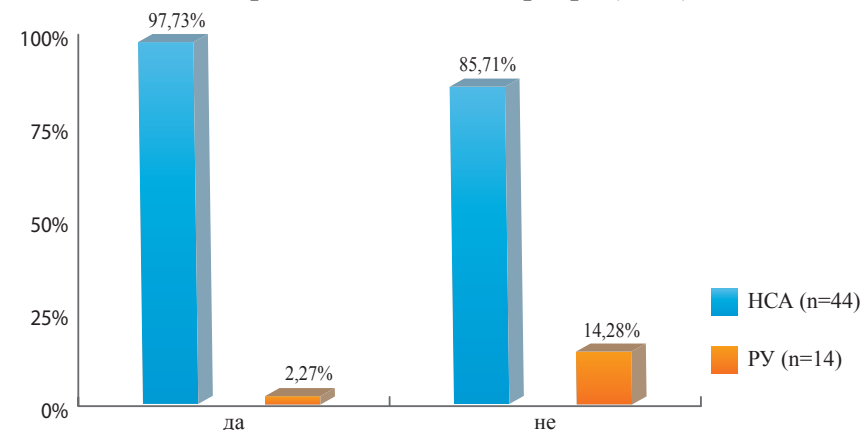
Фиг. 10 Спортно-състезателна дейност на анкетираните преподаватели от НСА „В. Левски“.

(УП-Училищни първенства; КП-Клубни първенства; НШ-Национални шампионати; БИ-Балкански игри; ЕП-Европейски първенства; СП-Световни първенства; ОИ-Олимпийски игри)

78, 57% от попълнилите анкета, преподаватели от Русенския университет „Ангел Кънчев“ са участвали на училищни първенства, няма участвали в Олимпийски игри, а 4,5% са участвали на Световни първенства.

Резултати от анкетното проучване, с преподаватели от НСА „Васил Левски“ и преподаватели на Русенски университет „Ангел Кънчев“ и преподаватели от Русенски университет „Ангел Кънчев“ по отношение двойната кариера на спортисти.

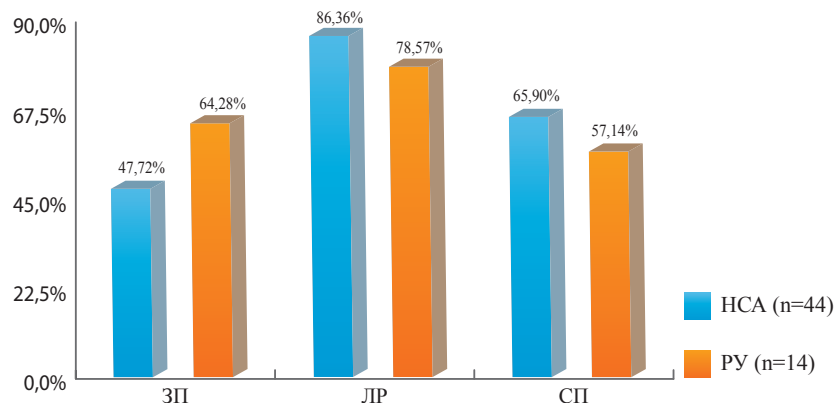
Подкрепа на двойната кариера (n=58)

Фиг. 11 Желание за подкрепа на двойната кариера на спортисти от анкетираните преподаватели в НСА „Васил Левски“.

Почти всички анкетираните преподаватели (97, 73%) са готови да подкрепят двойната кариера на спортистите. Налице е категорично позитивно отношение, което е добра предпоставка за инициране на регламентирани механизми на подкрепа на двойната кариера на спортисти от академичната общност. Впечатление прави, че преподавателите от НСА „Васил Левски“ са по-убедителни в желанието си (97,73%), в сравнение с преподавателите от Русенски университет „Ангел Кънчев“ (85,71%).

Ползи от двойната кариера (n=58)

Фиг. 12 Ползи от двойна кариера според анкетираните преподаватели. (ЗП-Здравословна полза; ЛР-Личностно развитие; СП-Социални ползи)

Най-често като полза от двойната кариера преподавателите от НСА „Васил Левски“ са посочили благоприятни последствия за развитие (развитие на житейски умения, развитие на личностна идентичност, позитивен ефект върху уменията за самоконтрол и др.) – 38 пъти (86,36%). 65,90% от анкетираните преподаватели, считат че двойната кариера ще доведе до социални ползи (социализиране като разширени социални мрежи и системи за социална подкрепа, по-добри връзки за наблюдения и др.). По-малък е процента (47,72%) за мнението, че двойната кариера ще има благоприятни последствия за здравето като балансиран начин на живот, намалено равнище на стрес, повишено благосъстояние и др.

По отношение на последиците за здравето няколкократно е посочено мнение, че високото спортно майсторство има по-скоро негативни последиствия, като повишаване равнището на стрес и др.

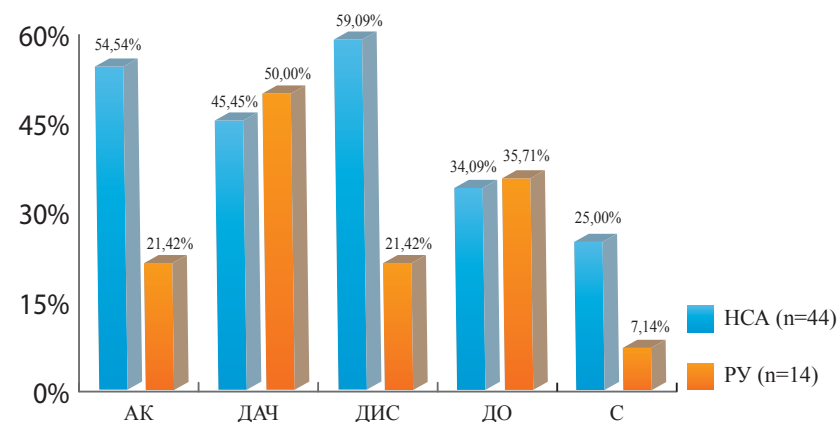
Към ползите от двойната кариера някои преподаватели са допълнили: по-големи възможности за кариерно и професионално развитие; изграждане на спортен интелект; изграждане на личностни качества като дисциплинираност, отговорност, постоянство; добра реализация след ка-

риерата в спорта; повече възможности за бъдеща реализация; печелене на време за разгръщане в кариерата и жизнения път и др.

78,57% от преподавателите от Русенски университет „Ангел Кънчев“ са единодушни с преподавателите от НСА „Васил Левски“, по отношение на положителното въздействие на двойната кариера върху личностното развитие.

Като второ по важност, те отбелязват благоприятното въздействие върху здравето (64,28%), за разлика от преподавателите в НСА „Васил Левски“, които поставят социалните ползи, като по-добре повлияни от успешна двойна кариера на спортист.

Възможности за улеснение на двойната кариера (n=58)

Фиг. 13 Възможности за улеснение на двойната кариера. (АК-Академични консултации; ДАЧ-Допълнителни академични часове; ДИС-допълнителни изпитни сесии; ДО-Дистанционно обучение; С-Само-обучение)

Най-същественият въпрос в проведената от нас анкета е именно мнението на преподавателите с какво може да бъде улеснено съчетаването на спортната дейност на студентите с обучението. Очертава се становище, че е подходящо спортуващите студенти да имат възможност за допълнителни изпитни сесии. Според преподавателите в НСА „Васил Левски“ – 26 пъти посочено в анкетата (59,09%); допълнителни академични консултации - 24 пъти (54,54%); посещение на регламентирани допълнителни академични часове при пропуснати занятия

поради участие в състезания, спортни лагери с национален отбор, възстановяване след спортна травма и др. – 20 пъти (45, 45%). Сравнително по-малък е процента на мненията на анкетирания преподаватели относно възможностите за дистанционно обучение – 15 пъти (34,09%) и възможност за самостоятелно запознаване с изучавания материал и предоставяне на реферати - 11 пъти (25%). Процентите са повече от 100 поради възможността преподавателите да посочват повече от един отговор.

50% от анкетирания преподаватели от Русенския Университет намират решение за улеснение на двойната кариера на спортистите в допълнителните академични часове, а най-малък процент от тях (7,14%) намират само-обучението като добър вариант за улеснение на процеса на двойната кариера.

В анкетното проучване на въпроса, свързан с възможностите за улесняване на съчетаването на спорта и образованието е предвиден отговор „други“, където преподавателите сами да посочат своите предложения. Предложенията на преподавателите са да има възможност, част от нереализираните часове по определени модули да се отработва в спортните клубове; провеждане на индивидуално обучение; разработване на индивидуална програма за обучение; да се посещават часове с други специалности и др.

Таблица 4. Равняване на честотните разпределения „Възможности за подкрепа на двойната кариера“ на студенти и преподаватели от НСА „Васил Левски“ и студенти и преподаватели от РС „Ангел Кънчев“.

Възможности за подкрепа на двойната кариера	Студенти и преподаватели от НСА		Студенти и преподаватели от РУ		Σ по редове
	Фактическа честота	Теоретична честота	Фактическа честота	Теоретична честота	
Академични консултации	34	43,75	34	24,2	68
Допълнителни академични часове	41	48,8	35	27,1	76

допълнителни изпитни сесии	46	34	7	18,8	53
Дистанционно обучение	28	21,8	6	12,1	34
Самообучение	17	17,3	10	9,6	27
Σ по колони	166		92		258

За установяване на статистическата достоверност на разликата в мнението на студентите и преподавателите от НСА „Васил Левски“ и студенти и преподавателите от РС „Ангел Кънчев“ за „Възможности за подкрепа на двойната кариера“ използваме χ^2 критерий на Пийърсън за сравняване на честотни разпределения.

Има статистическа значима разлика между отговорите на студентите и преподавателите от специализирано с областта на спорта висше учебно заведение и преподавателите от Русенския университет.

Различията в отговорите на представителите от НСА „Васил Левски“ и представителите на РУ „Ангел Кънчев“ се свеждат до преобладаващото мнение на първите, че допълнителни изпитни сесии биха били необходимите достатъчни мерки за подобрене успеха на двойната кариера при спортисти, докато според представителите на РУ „Ангел Кънчев“ най-голямо значение имат допълнителните академични часове и консултации.

Таблица 5. Равняване на честотните разпределения „Възможности за подкрепа на двойната кариера“ на студенти от НСА „Васил Левски“ и студенти от РС „Ангел Кънчев“ и преподаватели от НСА „Васил Левски“ и РУ „Ангел Кънчев“.

Възможности за подкрепа на двойната кариера	Студенти от НСА и РУ		Преподаватели от НСА и РУ		Σ по редове
	Фактическа честота	Теоретична честота	Фактическа честота	Теоретична честота	
Академични консултации	41	37,6	27	30,3	68
Допълнителни академични часове	49	42,1	27	33,8	76
допълнителни изпитни сесии	24	29,3	29	23,6	53
Дистанционно обучение	14	18,8	20	15,1	34
Самообучение	15	14,9	12	12,03	27
Σ по колони	143		115		258

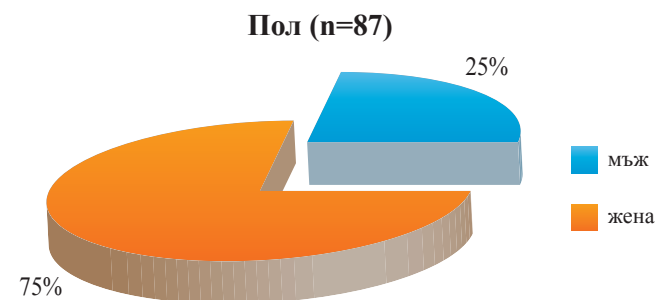
За установяване на статистическата достоверност на разликата в мнението на студентите и преподавателите от НСА „Васил Левски“ и студенти и преподавателите от РС „Ангел Кънчев“ за „Възможности за подкрепа на двойната кариера“ използваме χ^2 критерий на Пийърсън за сравняване на честотни разпределения.

Няма основание за отхвърляне на нулевата хипотеза – т.е. няма статистическа значима разлика между отговорите на представителите на различните поколения.

Анализ на резултатите от анкетно проучване, относно двойната кариера на спортисти, проведено с директори на български училища.

Функцията на учителите е съществена що се отнася до процеси, касаещи двойна кариера. Тяхното мнение и положителното им отношение за подобрене на модела на двойна кариера са в основата на успеха при прилагането му.

Многобройни проучвания потвърждават, че рядко е възможно успешно съчетаване на висшето образование и спорта без известно ниво на гъвкавост в образователните програми

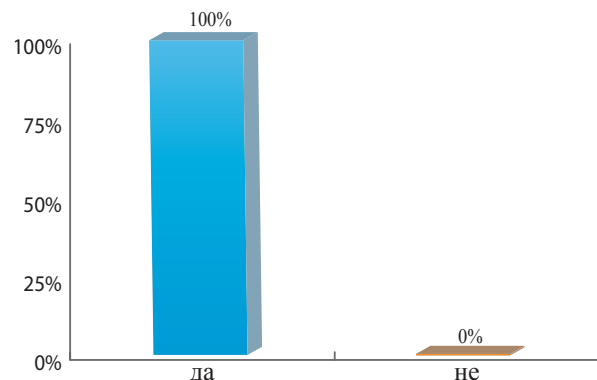

Фиг. 14. Характеристика на изследваните лица по пол

Изследвани са 87 директора, от които 22 мъже и 65 жени, чрез електронна анкета, изпратена с имейл маркетинг.

Резултати от анкетното проучване, с директори на български училища

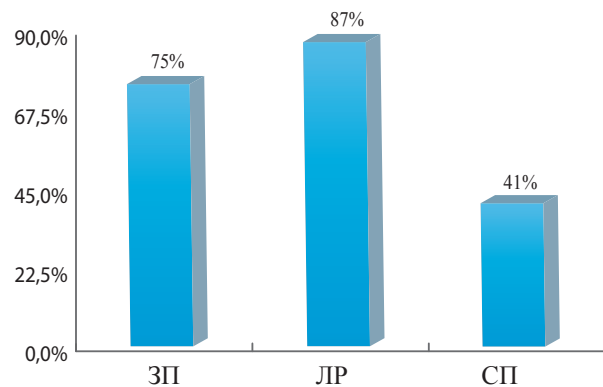
Подкрепа на двойната кариера (n=87)

Фиг. 15. Подкрепа на двойната кариера

Анкетираните директори изказват 100 % готовност за подкрепа на двойната кариера на спортисти. Категоричността в отговора им, ни дава възможност, да бъдем обнадеждени, че при прилагането на новости за подобрене модела на двойна кариера в България ще бъдат подпомогнати от представители на образованието.

Ползи от двойната кариера (n=87)

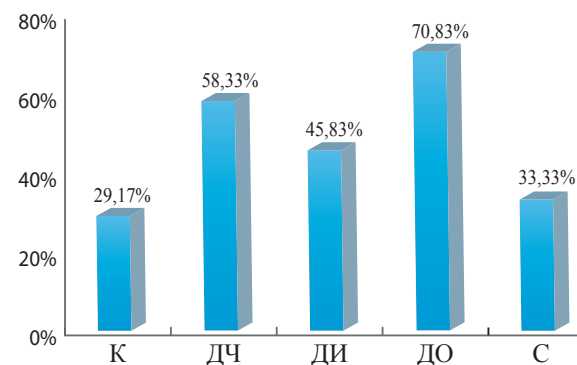

Фиг. 16. Ползи от двойната кариера

(ЗП-Здравословни ползи; ЛР-личностно развитие; СП-социални ползи)

87% от анкетирания директори намират личностното развитие за основна полза от развитието на двойна кариера. Ползите за здравето са посочени като най-значимото положително последствие от 75% от анкетиранияте. Най-малка част от директорите смятат, че основната полза от успешната двойна кариера спомага за социалното развитие на спортистите (41%).

Възможности за улеснение на двойната кариера (n=87)

Фиг. 17. Възможности за улеснение на двойната кариера
(К-Курсове; ДЧ-Допълнително часове; ДИ-допълнителни изпити; ДО-Дистанционно обучение; С-само-обучение)

Като сериозен противовес на мнението на анкетиранияте в настоящия труд студенти относно възможностите, които дистанционното обучение предоставя на спортисти, подготвящи се за двойна кариера, най-голям процент от анкетиранияте директори го намират за основен инструмент (70,83%).

58, 33% от директорите са на мнение, че от голяма полза за подобренето на двойната кариера биха били допълнителните часове.

Най-малко привърженици по отношение улеснението на двойната кариера събират, курсовете (29, 17%) и само-обучението (33%).

В обобщение можем да заявим, че анкетиранияте директорите на български училища отдават сериозно значение на двойната кариера при

спортисти и с готовност заявяват желанието си за подкрепата за усъвършенстване на модела за двойна кариера в България.

Като специалисти в сферата на образованието, можем да се доверим на отношението им към дистанционното обучение и да заключим, че то успешно би помогнала в подобрене на процесите по отношение на двойната кариера в България.

Таблица 6. Равняване на честотните разпределения „Възможности за подкрепа на двойната кариера“ на университетски преподаватели и представители на средното образование.

Възможности за подкрепа на двойната кариера	Преподаватели от НСА и РУ		Директори на училища		Σ по редове
	Фактическа честота	Теоретична честота	Фактическа честота	Теоретична честота	
Академични консултации	27	18,6	25	33,3	52
Допълнителни академични часове	27	27,5	50	49,4	77
допълнителни изпитни сесии	29	24,7	40	44,2	69
Дистанционно обучение	20	29,3	62	52,6	82
Самообучение	12	14,6	29	26,3	41
Σ по колони	115		209		321

За установяване на статистическата достоверност на разликата в мнението на преподавателите от НСА „Васил Левски“ и РС „Ангел Кънчев“ и директори на български училища за „Възможности за подкрепа на двойната кариера“ използваме χ^2 критерий на Пийрсън за сравняване на честотни разпределения.

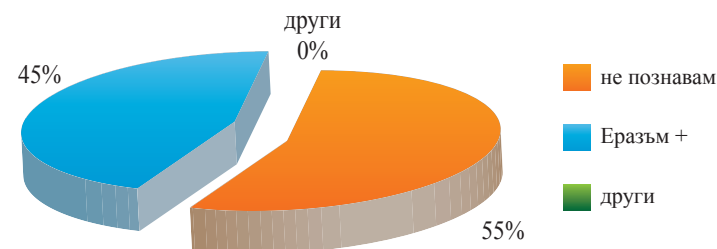
Има статистическа значима разлика между отговорите на университетските преподаватели и представителите на средното образование.

Основни различия в мнението на представителите на висшите учебни заведения и тези на средните учебни заведения, се забелязва от тенденцията, която изразява положителното отношение на представителите на средното образование в България за дистанционното обучение и възможността, която те виждат в него за принос към подобрене на двойната кариера на спортисти в България. Що се отнася до представителите на висшите учебни заведения, не може да се каже, че те споделят същото мнение, решението за подпомагане успешна двойна кариера на спортисти в България, те намират в допълнителните академични консултации, часове и изпитни сесии.

Анализ на резултатите от анкетно проучване, относно познаваемостта на термина „двойната кариера“, както и възможностите за подкрепа и финансиране от европейски програми и младежки организации, ангажирани с двойната кариера на спортисти сред работодателите в България.

Резултати от анкетното проучване с работодатели в България

Познаване на европейските младежки програми (n=570)

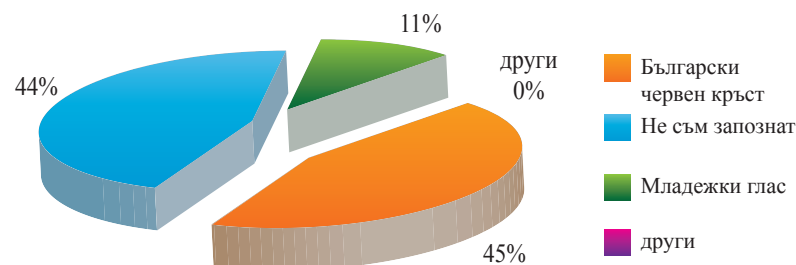

Фиг. 18. Познаване на европейските младежки програми

На фиг. 18 са показано графично резултатите от въпроса, даващ информация за познаваемостта на европейските младежки програми, сред представителите на малките и средни предприятия, анкетиран

в настоящия труд. По-голямата част от анкетираните не са запознати с нито една европейска програма (55%), което е изненадващо, предвид актуалността на европейските програми в обществеността ни. 45% от работодателите в България познават програмата Еразъм +, а нито един участник в анкетата не познава нито една от другите европейски програми. Горепосочените цифри сигнализират за сериозен обществен проблем, предвид факта че част от европейските програми са насочени именно към малките и средни предприятия, които няма да имат възможността да се възползват от предлаганите им ползи, при положение, че не знаят за съществуването им.

Познаване на младежки организации (n=570)

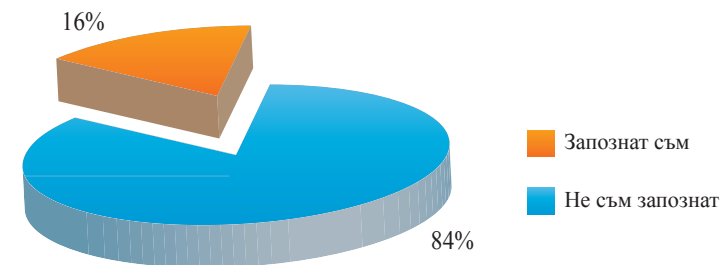

Фиг. 19. Познаване на младежки организации

С въпроса за познаваемостта на младежките организации, добиваме представа за това до каква степен представителите на бизнеса в България, в лицето на анкетираните в настоящето проучване са запознати с дейността на младежките програми.

45% от анкетираните работодатели в България отговарят, че са запознати с „Български Червен Кръст“, 44% от тях не са запознати с нито една от младежките организации, а 11% познават организацията „Младежки глас“.

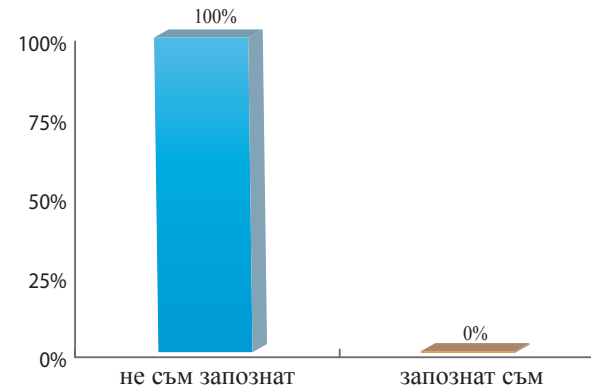
Познаване на МКИЦ (n=570)

Фиг. 20. Познаване на МКИЦ

84% от анкетираните не са запознати с дейността на Младежко информационно- консултантските центрове.

Познаване на термина "двойна кариера" (n=570)

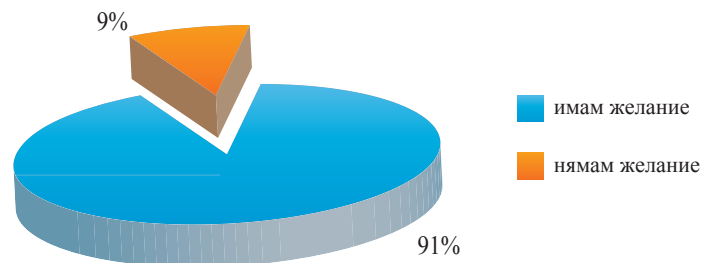

Фиг. 21. Познаване на термина двойна кариера

Въпросът за познаваемостта на термина „двойна кариера“ е най-значимият от настоящето проучване и чрез него, получаваме обратна връзка от анкетираните дали и каква част от тях познават този проблем.

Отговорилите 100% „не съм запознат“ дават красноречива информация относно ангажираността на бизнеса с проблемите на двойната кариера.

Желание за допълнителна информация (n=570)

Фиг. 22. Желание за допълнителна информация

На фиг. 21 става ясно, че анкетираните представители на бизнеса в България нямат познания, свързани с двойната кариера, което представлява сериозно предизвикателство за общността на ангажираните с проблема, както и прави невъзможно участието им в подобрението на модела за успешна двойна кариера.

Анализ на резултатите от проведено интервю с елитни спортисти с успешна двойна кариера

Интервюирани са седем елитни спортиста, с постигнати спортни резултати на олимпийско ниво и успешна двойна кариера в друга сфера.

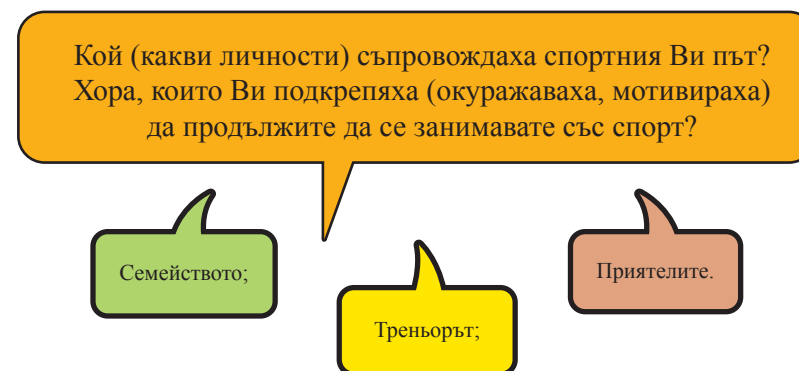
Обобщение на получените сведения от проведено интервю с елитни спортисти с успешна двойна кариера

На фиг. 23 са представени отговорите на въпроса “Кой/какво Ви накара да се заинтересувате от спорта?” при интервю с елитни спортисти.

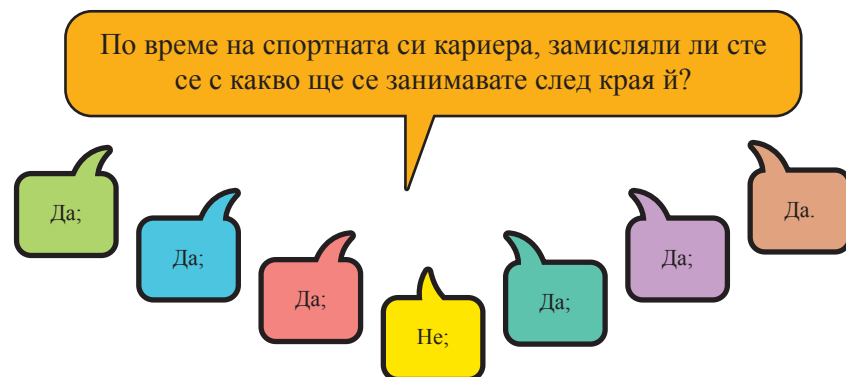
Фиг. 23. Кой/какво Ви накара да се заинтересувате от спорта?

На фиг. 24 са представени отговорите на въпроса “Кой (какви личности) съпровождаха спортния Ви път? Хора, които Ви подкрепяха (окуражаваха, мотивираха) да продължите да се занимавате със спорт?” при интервю с елитни спортисти.

Фиг. 24. Кой (какви личности) съпровождаха спортния Ви път?

На фигура 25 са представени отговорите на въпроса “По време на спортната си кариера, замисляли ли сте се с какво ще се занимавате след края й?” при интервю с елитни спортисти.

Фиг. 25. По време на спортната си кариера, замисляли ли сте се с какво ще се занимавате след края й?

На фиг. 26 са представени отговорите на въпроса “Какви трудности срещнахте по време на адаптацията си в друга сфера? Какви обстоятелства благоприятстваха адаптацията Ви в друга сфера?” при интервю с елитни спортисти.

Фиг. 26. Какви трудности срещнахте по време на адаптацията си в друга

сфера? Какви обстоятелства благоприятстваха адаптацията Ви в друга сфера?

От отговорите на интервюираните елитни спортисти става ясно, че при повечето от тях е била на лице подкрепяща заобикаляща ги среда, която не им е позволила да се демотивират, откажат и откажат преди достигането на високи спортни резултати.

Сред личностите, които са поощрявали спортистите са били родители, треньори, учители, семейство и приятели, т.е. преобладаващата част от обкръжението им.

Става ясно, че освен по време на спортния им път са им помагали и при адаптирането и развиването на специализирани умения в двойната им кариера и допълнителната сфера на развитие.

Прави впечатление, че почти всички те са се замисляли какво ще правят след края на спортния си път, което вероятно е и ключов фактор за последващия им успех в друго поприще.

В обобщение ни прави впечатление, че при процеса на адаптация и подготовка за допълнителна кариера, след успешна спортна дейност, интервюираните елитни спортисти не посочват активна и професионална помощ от страна на специалисти по кариерно развитие.

Интервюираните елитни спортисти ясно изразяват развитието си в среда от добре синхронизирани в действията си специалисти и техни приближени, на които заявяват, че дължат до голяма степен успехите си.

Препоръчваме национална стратегия за поощряване и мотивиране развитието на двойната кариера на спортисти, изразяваща се в подкрепа от началото на спортната им дейност до успешното им реализиране на пазара на труда, след края на спортната им кариера.

Приоритети за подобрене модела на двойна кариера при спортисти в България

На таблица №7 са изведени силните и слаби страни на сега действащия модел за двойна кариера на спортисти в България. При

направления от нас SWAT анализ, формирахме най-важните насоки и направления за работа, както и съпътстващите ги опасности.

Таблица 7. SWOT АНАЛИЗ НА НАСТОЯЩ МОДЕЛ НА ДВОЙНАТА КАРИЕРА НА СПОРТИСТИ В БЪЛГАРИЯ

	положително влияние	отрицателно влияние
Вътрешна среда (СПОРТНИ ОРГАНИЗАЦИИ – БОК; Спортни федерации; Спортни клубове)	Плюсове наличие на високо-квалифицирани специалисти подготвени в специализирани спортни училища, центрове за професионално образование и обучение и Национална спортна академия „Васил Левски“. наличие на развита мрежа от спортни организации;	Минуси липса на единодействие на спортните организации за централизирана подкрепа на двойната кариера на спортистите; липса на изградени механизми за комуникация между спортните организации и външната среда (ВИСШИ УЧИЛИЩА; РАБОТОДАТЕЛИ; СОЦИАЛНИ ПАРТНЬОРИ; СПОНСОРИ; ПУБЛИЧНИ ВЛАСТИ).
Външна среда (ВИСШИ УЧИЛИЩА; РАБОТОДАТЕЛИ; СОЦИАЛНИ ПАРТНЬОРИ; СПОНСОРИ; ПУБЛИЧНИ ВЛАСТИ)	Възможности Облекчения за учебния процес; Дистанционно обучение; Включване на тренировъчния процес в учебните планове; Стимулирането на спонсорството; Приемане на закон за спорта.	Опасности Няма изградени механизми за подкрепа на двойната кариера на високо-квалифицирани елитни спортисти и треньори за продължаване на тяхната кариера в областта на спорта. Липса на ползи за работодателите и спонсорите за подкрепа на двойната кариера на спортистите.

Моделът на двойна кариера следва да бъде разгледан от няколко различни аспекта, с цел всеобхватност и ефективност.

Съвкупността от добре функциониращи механизми в направления като: образование, трудова заетост, здравеопазване, финансова помощ би

довела до успешното функциониране и на модел за двойна кариера при спортисти в България.

Отделните аспекти на модела на двойна кариера предполагат, както независими един от друг, касаещи всеки от аспектите политики и стратегии, така и ясна концепция за добро сътрудничество и средства за комуникация, координация и успешно коопериране между следните направления.

Изводи

1. В световен мащаб се наблюдават редица успешни модели и добри практики, свързани с разработваната тематика, които биха могли резултатно да бъдат прилагани, както и оптимизирани в България за подобрене модела на двойна кариера на спортисти.

2. Като основна полза от двойната кариера студенти, преподаватели и директори на български училища посочват социалното развитие на спортистите.

3. Едва по-малко от 30% от анкетираните студенти посочват дистанционното обучение като възможност за подобрене на двойната кариера на спортисти; няма статистически значима разлика в мнението на представителите на НСА „Васил Левски“ и това на тези от РУ „Ангел Кънчев“

4. Основните трудности, които срещат студенти-спортисти при съчетаване на тренировъчна дейност и образование са от финансово естество, като паричните проблеми са и една от основните причини за прекратяване на спортна дейност;

5. Според представителите на НСА „Васил Левски“ най-необходимите мерки, които би следвало да се вземат за подкрепа на успешната двойна кариера при спортисти са преди всичко допълнителните изпитни сесии, което мнение не споделят представителите на РУ „Ангел Кънчев“. Според тях най-важни са допълнителните академични часове и консултации. Противно на очакванията по настоящия въпрос, няма статистически значима разлика между отговорите на представителите на студенти и преподаватели, независимо от сериозната им възрастова граница и различни поколения. Що се отнася до представителите на средното образование, при тях се наблюдава статистически значима разлика по отношение на коментирания въпрос в сравнение с представителите на висшето образование. А именно първите намират като най-удачно средство за подобрене модела на двойната кариера в България, дистанционното обучение, за разлика от преподавателите, представители на висшето образование, които мислят,

че от първостепенно значение са допълнителните академични часове, консултации и изпитни сесии.

6. Представителите на малкия и средния бизнес в България не са достатъчно информирани с проблематиката на двойната кариера на спортисти, но изразяват категорично желание за съпричастност.

7. От отговорите на интервюираните елитни спортисти, с успешна двойна кариера, става ясно, че успешната двойна кариера е възможно, в подкрепяща и подпомагаща среда.

Препоръки

В по-обобщен и генерален вид, би могло да се оформят следните главни препоръки:

Талантливите и елитни спортисти в аматьорския и професионалния спорт, включително спортистите с увреждания, както и прекратилите състезателната си дейност спортисти трябва да бъдат признати като специфична група хора в съответните социални области.

Това изисква:

- ❑ да бъдат определени и признати чрез сътрудничество между различните активни в елитния спорт групи, включително представителните спортни организации, образователните институции, организациите на работодателите и бизнеса, както и държавните агенции (министерства на спорта, образованието, заетостта, отбраната, вътрешните работи, икономиката, здравеопазването и финансите);
- ❑ да бъдат включени в институционални нормативни документи и политически планове на спортните организации и образователните институции, в социалния диалог между работодателите и заетите лица в професионалния спорт и в диалога между управленските органи и комитетите на спортистите в аматьорските спортни организации;

- да бъдат подкрепени чрез специфични пътеки за късна и ранна специализация в спорта за високи постижения и за спортисти с увреждания, особено там, където не могат да бъдат използвани пътеките за физически здрави спортисти.

Държавните власти, отговорни за политическите области, свързани с осигуряване на спорта, образованието, социалната и финансова подкрепа и заетостта трябва да осигурят координация, между-секторно сътрудничество, изпълнение и мониторинг на политиките за двойна кариера за талантиливи и елитни атлети, включително пенсиониращи се елитни спортисти.

Властите, отговорни за изпълнение на политиките за двойна кариера трябва да развият национални препоръчителни ръководства, вземайки под внимание Ръководството на ЕС за двойна кариера и спецификата на националния спорт, образователна система и културно разнообразие. Те трябва също така да обмислят възможността за използване на споразумения между основните участници, с които да насърчат двойната кариера. Там, където е подходящо, тези споразумения биха могли да включват специфични механизми за възнаграждения, с които да се насърчат образователните институции или работодателите при подбор на спортисти с двойна кариера.

Академичната общност на НСА „В. Левски“ да инициира създаване на Национална стратегия за подкрепа на двойната кариера на елитни спортисти на базата на добрите европейски практики и съществуващата в миналото дейност на ССС „Академик“ с доказани успешни основи на система за подпомагане двойната кариера при спортисти, чрез организация на диалог със заинтересуваните по темата лица.

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Проучено е мнението и нагласите на представители на работодателите в България, относно проблемите на двойната кариера на спортисти и възможността им за финансова и морална подкрепа.

2. Обобщени са нагласите на представители, както на средното и висше образование, от една страна по отношение на двойна кариера на спортисти в България, така и това на специалисти, неспециалисти в областта на спорта, представители на различни поколения, от друга, съставлящи обкръжаващата среда на засегнатите в процеса на двойна кариера спортисти.

3. Анализирани са силните и слаби страни на настоящия модел на двойна кариера, както и трудностите и възможностите, които стоят пред него.

4. Изведени са конкретни препоръки по направления, институции, организации и засегнати лица за подобрене модела на двойна кариера.

НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. MARIA POPOVA-HRISTOVA, EFFICIENCY OF THE CAREER CENTERS IN BULGARIA, YOUTH IN THE PERSPECTIVE OF THE OLYMPIC MOVEMENT, Braşov, Romania, Bulletin of the Transilvania University of Brasov, Series IX: Sciences of Human Kinetics . Vol. 10 (59) № 1, 2018 in print

2. POPOVA-HRISTOVA, Maria, YOUTH ORGANIZATIONS IN BULGARIA, Bulletin of the Transilvania University of Brasov, Series IX: Sciences of Human Kinetics . 2017, Vol. 10 Issue 2, p17-24. 8p. 4 Color Photographs.

3. М. Попова, Проучване на желанието и възможностите за подкрепа на двойната кариера на спортисти от представители на средното образование. Спорт и наука, София, под печат

УЧАСТИЕ В НАУЧНИ ПРОЯВИ ВЪВ ВРЪЗКА С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. MARIA POPOVA-HRISTOVA , STUDY ON THE WILLINGNESS OF LECTURERS AT “VASIL LEVSLI” NSA, SOFIA TO SUPPORT DUAL CAREERS OF ATHLETES Youth in the Perspective of the Olympic Movement Braşov, February 2016, 21

2. MARIA POPOVA-HRISTOVA, DUAL CAREER OF ATHLETES – STUDENTS AT “VASIL LEVSLI” NSA, SOFIA Youth in the Perspective of the Olympic Movement Braşov, February 2016